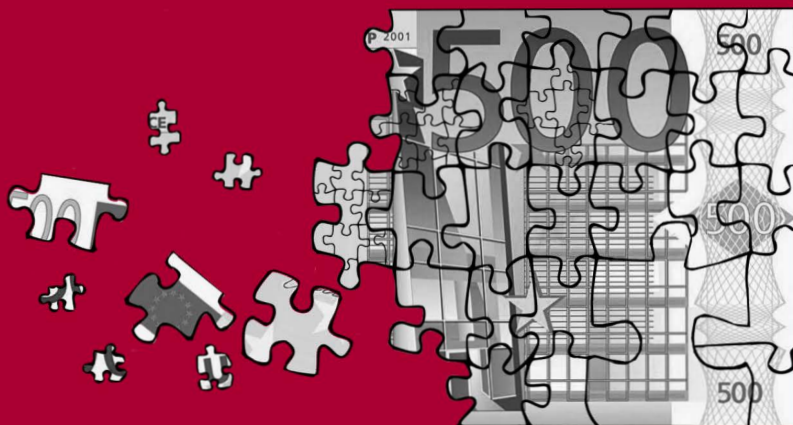

quaderns

FISCALITAT JUSTA, UNA LLUITA GLOBAL

205

Xavier Casanovas

FISCALITAT JUSTA, UNA LLUITA GLOBAL

Xavier Casanovas

1 FISCALITAT I MODEL DE SOCIETAT	5
1.1 Espanya com a “exemple”	5
1.2 Quin model de societat volem?	6
1.3 Per a què serveixen els impostos?	7
1.4 Els impostos: al centre del debat polític	8
2 DESIGUALTAT I FISCALITAT	9
2.1 Un sistema fiscal cada cop més regressiu	10
2.2 La globalització en l’origen del canvi de cicle	13
2.3 Frau fiscal, elusió fiscal i paradisos fiscals	15
3 RAONS PER UNA FISCALITAT MÉS JUSTA	19
3.1 Fonamentació ètica dels impostos	20
3.2 La moral fiscal en l’actualitat	20
3.3 Dues mirades recents: Piketty <i>versus</i> Sloterdijk	21
3.4 Fiscalitat, FI del treball i renda bàsica	22
4 PROPOSTES PER AVANÇAR CAP A UNA FISCALITAT MÉS JUSTA	24
4.1 Fer tributar la riquesa	24
4.2 Impostos i economia especulativa	25
4.3 La necessària harmonització de l’impost de societats	26
4.4 La lluita contra el frau fiscal i la FI dels paradisos fiscals	27
4.5 La importància d’una bona pedagogia fiscal	28
5. CONCLUSIÓ	29
NOTES	31
QÜESTIONS PER A LA REFLEXIÓ	33

Aquest quadern no hauria estat possible sense el treball realitzat durant els darrers quatre anys en el si de la Plataforma per una fiscalitat justa, ambiental i solidària (www.fiscalitatjusta.cat). La Plataforma agrupa més d'una vintena d'entitats i persones individuals preocupades pel nostre sistema fiscal i el model de societat que se'n deriva. A tots els que formen part de la Plataforma, el meu agraïment més profund.

Xavier Casanovas, llicenciat en Matemàtiques i màster en Administració d'empreses. Coordinador de la Plataforma per una fiscalitat justa, ambiental i solidària. Director de Cristianisme i Justícia.

Amb la col·laboració de:

**Ajuntament
de Barcelona**

Edita: Cristianisme i Justícia - Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona
Tel.: 93 317 23 38 - E-mail: info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. - Dipòsit Legal: B 18522-2017
ISBN: 978-84-9730-400-9 - ISSN: 0214-6495 - ISSN (virtual): 2014-6574

Imprès en paper i cartolina ecològics - Dibuix de la portada: Ignasi Flores
Edició: Anna Pérez i Mir - Correcció: Núria Garcia Caldés
Maquetació: Pilar Rubio Tugas - Setembre 2017

Protecció de dades: La Fundació Lluís Espinal us comunica que les vostres dades estan registrades a un fitxer de nom BDGACIJ, titularitat de la Fundació Lluís Espinal. Només es fan servir per a la gestió del servei que us oferim i per mantenir-vos informat de les nostres activitats. Podeu exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigit-vos per escrit a c/ Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona.

1 FISCALITAT I MODEL DE SOCIETAT

Parlar d'impostos no és fàcil. Tothom en paga, però no gaudeixen de bona fama. En paguem massa? Realment són útils o ens els podríem estalviar? Estan ben distribuïts? Té sentit que jo pagui impostos quan sembla que hi ha tanta corrupció? Fan prou els estats per lluitar contra el frau fiscal?

Són preguntes que ens fem sovint. I el cert és que anem cap a societats en què els més rics s'escapen fàcilment de pagar-ne, els pobres no en paguen perquè no poden i l'estat del benestar és sostingut majoritàriament per les rendes del treball i del consum. Unes societats en què els estats, porucs i amb poques eines, claudiquen abaixant els impostos o simplement utilitzant-los com un reclam davant l'amenaça constant de deslocalització de la riquesa i d'un capital que imposa les seves regles del joc. És la progressiva desaparició i el poc control democràtic l'únic destí possible dels nostres impostos? O té sentit treballar per una fiscalitat més justa, amb l'objectiu de construir societats més solidàries?

Cristianisme i Justícia va dedicar un quadern (el núm. 36) a aquesta qüestió. Escrit als anys noranta i titulat *Pagar els impostos...?*,¹ abordava les tensions ge-

nerades i les qüestions pendents d'un sistema fiscal espanyol naixent, no consolidat i amb necessitat d'acostar-se al marc europeu. És significatiu que haguem trigat vint-i-set anys a tornar a parlar del tema. La qüestió fiscal ha estat molt de temps fora del debat polític i social, i només els darrers anys, amb l'impacte de la crisi econòmica i el daltabaix de la globalització, tornem a posar el focus en aquesta qüestió clau per al sosteniment dels nostres estats del benestar.

1.1 Espanya com a "exemple"

El creixement de l'economia durant els anys 2000-2007 va arribar en països com Espanya a increments anuals del PIB superiors al 3%. Això va permetre d'una banda un augment notable de

la recaptació impositiva i de l'altra la instal·lació progressiva, fins i tot entre alguns partits d'esquerres, del discurs sobre la necessitat i bondat de rebaixar impostos.² Amb l'arribada de la crisi financera global l'any 2008 i els anys que van seguir, de clara recessió econòmica, es va iniciar un cicle de dèficit en les balances públiques que ens va agafar del tot desprevinguts. Els països amb polítiques fiscals mal construïdes van veure com queien els seus ingressos públics i el dèficit creixia cada cop més. El cas espanyol va ser especialment greu. Amb una caiguda del PIB d'un 5,1% en el període del 2007 al 2013, Espanya va veure com els seus ingressos públics queien el doble, un 10,6%.³ Per reduir el dèficit, l'any 2010 es va iniciar un cicle –en la majoria de països del sud d'Europa– tutelat per la famosa “troica”, amb receptes d'austeritat i fortes retallades que van recaure sobre un sistema públic i un estat del benestar ja de per si febles.

La societat civil es va començar a mobilitzar exigint mantenir la despesa social i demanant que s'aturessin les retallades tot posant el focus en la part dels pressupostos relatiu a la despesa. Per justificar aquestes decisions de retallades s'instal·là un discurs polític i mediàtic ben conegut: «Hem viscut per sobre de les nostres possibilitats», «Tenim un estat del benestar que no ens el podem permetre».⁴

Algunes organitzacions, però, van decidir fixar-se en l'altra cara de la moneda dels pressupostos públics, la part dels ingressos. Tornant a agafar Espanya com a “exemple”, exposem una dada clarament significativa: si estem encara lluny de la mitjana de la UE dels 15 pel que fa a la despesa pública (4,6 punts per sota, amb una despesa equivalent al 43,3% del PIB, mentre que la mitjana de la UE és del

47,9%), encara ho estem més pel que fa als ingressos (7,3 punts per sota, amb uns ingressos públics del 38,2% davant del 45,5% d'ingressos a la UE).⁵

La dificultat de finançament del nostre estat del benestar és, doncs, un problema de despesa o un problema d'ingressos? Cal continuar passant la tisora a la despesa pública o hem d'estudiar com podem ingressar més i millor? Tot i ser plenament conscients de la importància d'un bon govern en les polítiques de despesa, i d'algunes barbaritats fetes amb diners públics, en aquest quadern ens decantem per posar l'accent en el problema dels ingressos. Un problema fruit d'una mala definició de les polítiques fiscals i de l'interès per imposar, com afirma el catedràtic d'Hisenda pública Ignacio Zubiri,⁶ un model concret de societat, basat no en l'esforç i la responsabilitat col·lectiva sinó en una ètica de la responsabilitat individual i del “campi qui pugui”.

1.2 Quin model de societat volem?

Una de les raons que ha contribuït a allunyar la ciutadania dels debats polítics té a veure amb la tecnificació del llenguatge en unes qüestions determinades. Això passa precisament amb els impostos. Aquesta tecnificació se suma a la complexitat del nostre sistema fiscal, i els dos factors deixen tot el debat en mans de persones expertes que centren la construcció del millor sistema fiscal en un problema d'eficiència, com si tot plegat es tractés d'una equació matemàtica a la qual cal buscar la solució òptima. Però això hauria de ser així? Davant la pregunta: quin és el nivell òptim d'impostos? La resposta és que no existeix:

l'òptim serà aquell que et permeti cobrir la despesa pública que vols tenir. I quin és, doncs, la despesa pública òptima? Aquesta és una discussió política, i cal que sigui resposta en termes polítics i no només econòmics o jurídics.

Caldrà decidir quin model de societat volem i construir un sistema fiscal que permeti fer-lo sostenible, i mai a l'inrevés.

Al cap del carrer del debat per un sistema fiscal just ens trobem amb el debat pel model de societat que volem. Ens cal escollir entre dos models. Un primer model que ha vingut a ser el model europeu que coneixem de les darreres dècades, un model car fiscalment i que podríem anomenar de “bossa comuna” basat en criteris de responsabilitat col·lectiva que intenta garantir la igualtat de resultats, un model amb un terra mínim sobre el qual construir un projecte vital: educació universal i gratuïta, salut garantida, serveis socials mínims. I un segon model que podríem assimilar al model social anglosaxó o americà, un model fiscalment barat de pura responsabilitat individual, amb molta menys xarxa de suport, en el qual garantim els mínims que permetin una certa igualtat d'oportunitats, però no garantim en cap moment la igualtat de resultats, un model en el qual aquells que cauen al marge del camí no són recollits per ningú.

Primer ens caldrà decidir quin model de societat volem i, a continuació, construir un sistema fiscal que permeti fer sostenible aquest model, i mai a l'inre-

vés. De nou, com afirma I. Zubiri: «Si es desitja un estat del benestar ampli el primer requisit és, per tant, un sistema fiscal amb capacitat recaptatòria substancial. Perquè això sigui possible, cal d'una banda, un sistema fiscal ben dissenyat (sense forats) i gestionat (sense frau) i, de l'altra, que aquest sigui percebut com a just pels contribuents. Si no és així, els contribuents que puguin evitaran pagar impostos i els que no puguin fer-ho reclamaran que s'abaixin els impostos».⁷

1.3 Per a què serveixen els impostos?

Val la pena que ens aturem en aquest punt i que ens demanem altra vegada: si els impostos tenen tan mala fama, si tenen una acceptació política tan baixa i funcionen a la contra des d'un punt de vista electoral, per què volem els impostos? Són realment necessaris?

El sistema fiscal té un únic sentit: dotar de recursos l'Estat per tal que pugui dur a terme les seves polítiques públiques. En una economia social de mercat s'espera que l'Estat tingui capacitat d'acció perquè sabem que moltes vegades el mercat s'equivoca, i alhora la iniciativa privada no arriba sempre allà on caldria. Són tres les funcions principals que li demanem: primer una *funció assignativa*, volem que l'Estat destini recursos allà on la iniciativa privada no arriba –recollida de residus, enllumenat públic, etc.– o que allà on el mercat genera monopolis l'Estat hi pugui intervenir; una segona funció seria la *funció redistributiva*, el mercat distribueix la riquesa però no ho fa de manera equitativa, i l'Estat ha de corregir-ho fent arribar recursos a tothom,

això ho fa dotant-nos d'una educació pública i universal, d'una sanitat, o directament via transferències directes als grups més desfavorits; per últim esperem de les polítiques públiques una *funció estabilitzadora*, és a dir que, segons el cicle econòmic, actui o bé refredant l'economia en moments altament volàtils o bé estimulants-la en temps de recessió. Sota un principi de bé comú, cal dotar l'administració d'uns recursos.

Si estem d'acord en el fet que cal que ens dotem d'uns impostos, quines característiques hauria de tenir el millor sistema fiscal possible?

La professora Maite Vilalta enumera sis característiques bàsiques.⁸ Primerament, cal que sigui un sistema *suficient*, és a dir que definim uns impostos que gravin bases prou àmplies per finançar el que volem. No podem pretendre pagar la sanitat pública tan sols posant un impost sobre el tabac, caldrà gravar la renda o el consum per obtenir recursos suficients. També cal que sigui un sistema *equitatiu*, és a dir, que a igualtat de rendes el sistema fiscal et tracti de la mateixa manera: si el meu veí guanya la mateixa quantitat que jo via els rendiments del seu estalvi haurà de contribuir de la mateixa manera que jo, que guanyo aquella quantitat per la renda del meu treball (cosa que actualment no passa, això ho veurem més endavant). Una tercera característica és que sigui *eficient*, és a dir, que la distorsió que l'impost genera en el mercat no tingui efectes no desitjats, si per exemple establím un impost massa alt a les rendes de treball podem acabar provocant que la gent no vulgui treballar més a partir d'un cert sou. En quart lloc, cal que sigui *senzill* administrativament, cal facilitar al màxim el seu pagament i alhora cal que el cost d'implementar aquell impost

no sigui més alt que el que estem recaptant. Igualment, és desitjable que sigui *perceptible* per la ciutadania, hem de fer evident la relació entre el que contribuim i el que rebem a canvi, i d'aquesta manera generarem més confiança i voluntat de pagament. I finalment cal que sigui *flexible*, és a dir que s'adapti bé als diferents cicles econòmics.

1.4 Els impostos: al centre del debat polític

Si tenim en compte aquestes característiques i les respectem caldria situar al centre del debat polític la definició final del sistema fiscal juntament amb el model de societat que volem. Però això, malauradament, no és així. Els impostos són utilitzats sovint de manera electoralista, la majoria de vegades amb una actitud molt irresponsable, i així es genera una gran confusió entre el debat tècnic i el debat polític, i es converteixen en moneda de canvi electoral.

Quan s'acosten eleccions s'anuncien baixades impositives. Una rebaixa en l'IRPF dona percepció d'augment salarial i per tant de més "eufòria econòmica". Per contra, un cop al govern, els partits, siguin del color que siguin, i contràriament al que han anunciat en campanya, veient la dificultat per fer front al dèficit executen petites reformes fiscals per apujar els impostos i augmentar la recaptació. I això fins que comença un nou cicle electoral.

Tot plegat provoca una gran desafecció ciutadana envers el sistema impositiu i dona la sensació que no hi ha una aposta clara per un model social coherent, ni una relació directa entre el que es vol fer políticament i els recursos necessaris per fer-ho.

2 DESIGUALTAT I FISCALITAT

Hem entès, doncs, que els impostos no són un fi en si mateix sinó un mitjà que ens ha de permetre construir societats més justes. L'objectiu no és, per tant, l'afany recaptatori per engreixar l'Estat al màxim possible, sinó tenir la capacitat d'incidir, amb polítiques redistributives, en el combat actual contra el problema de l'augment de les desigualtats.

Actualment, la reducció de la desigualtat forma part de l'agenda internacional de governs i entitats civils. Els ODS, objectius de desenvolupament sostenible, acordats per l'ONU l'any 2015 com a prioritats estratègiques a abordar globalment fins a l'any 2030, assenyalen en el seu objectiu número 10: «Reduir la desigualtat entre els països i dintre d'aquests». Pensem que entre els anys 1990 i 2010 «la desigualtat dels ingressos va augmentar un 11% en els països en desenvolupament, de tal manera que la gran majoria de les llars en els països en desenvolupament –més del 75% de la població– es troben avui en dia en societats en què els ingressos es distribueixen de manera molt més desigual que en la dècada de 1990».⁹

La literatura econòmica dels darrers anys és prolífica explicant les causes d'aquesta desigualtat i les conseqüències

que té en la nostra societat i economia. J. Stiglitz, en *El precio de la desigualdad: el 1% de la población tiene lo que el 99% necesita*,¹⁰ explica la tendència que té el mercat a crear oligopolis i acumular la riquesa en poques mans, i com les polítiques de governs i institucions mundials són propenses a accentuar aquesta tendència. En dedueix que la desigualtat és nociva per al sistema econòmic mateix, perquè impedeix el creixement i posa en perill la democràcia. També P. Krugman, un altre premi Nobel, en els seus articles al *New York Times*, es refereix a l'increment desmesurat de les desigualtats que s'ha produït sobretot als EUA com “la gran divergència”.

Des de l'inici de la crisi a Espanya el nombre de rics¹¹ –aquells que tenen més d'un milió de dòlars excloent l'habitatge principal– ha crescut un 40%, i alhora ha augmentat el nombre de persones que se

situen sota el llindar de la pobresa –una de cada quatre– i les que no poden cobrir les necessitats més bàsiques. Alts càrrecs i consellers de les empreses de l'IBEX 35 tenen rendes 104 vegades superiors a la renda mitjana de la seva empresa. El 2013, “només” ho eren 74 vegades més.¹² Qui adverteix contra aquesta desigualtat no són només les entitats socials sinó el mateix Fons Monetari Internacional quan afirma en els seus informes: «L'auténtic motor del creixement econòmic és la millora de les condicions de vida de les persones pobres i de la classe mitjana».¹³

Les vies per lluitar contra aquesta desigualtat són dues. Les mesures que anomenem “predistributives” –i que actuen abans que el mercat distribueixi la riquesa, com són les polítiques laborals, els salaris mínims, els programes ocupacionals, etc.– i les mesures “redistributives”, que actuen un cop el mercat ja ha distribuït la riquesa i que intenten pal·liar-ne els efectes negatius. Per finançar aquestes últimes mesures, la fiscalitat té un paper clau. Així, doncs, se'ns fa evident la necessitat d'un sistema fiscal just que permeti combatre les desigualtats que el sistema econòmic genera actualment. Però podem afirmar que el nostre sistema fiscal ajuda a corregir les desigualtats?

2.1 Un sistema fiscal cada cop més regressiu

Ens tornem a situar en el cas espanyol. La Constitució espanyola estableix en el seu article 31.1: «Tothom contribuirà al sosteniment de les despeses públiques d'acord amb la seva capacitat econòmica mitjançant un sistema tributari just inspirat en els principis d'igualtat i progres-

sivitat que, en cap cas, tindrà abast confiscatori». Per tant, situa en el centre del nostre sistema fiscal el principi d'equitat, ja explicat, i el de progressivitat, és a dir, es demana que pagui més i contribueixi amb més esforç fiscal el qui més té. Alhora també planteja la no confiscatorietat dels impostos. La línia a partir de la qual podem establir que aquesta es dona és molt fina, de debat constant i difícil definició.

El principi de progressivitat, cal mirar-se'l no impost per impost, sinó en el conjunt de tot el sistema fiscal. Si ho fem així veiem que els darrers anys hem patit un creixent procés de regressivitat a nivell impositiu per diversos factors:

Pes de les classes mitjanes i baixes en el nostre sistema fiscal

Actualment, el 73% de la recaptació tributària correspon a la suma de l'IRPF, impost a la renda de les persones físiques i de l'IVA, impost al consum. La resta de la recaptació, poc més d'una quarta part del total, correspon un 11% a l'impost de societats i un 11% als impostos especials, i la resta són altres impostos de caràcter menor pel que fa al seu pes.

L'IRPF és un impost directe, és a dir, es fixa en la capacitat econòmica de qui el paga i per tant ens permet definir-lo sota criteris de progressivitat. L'IVA és un impost indirecte, és a dir, no pren en consideració si qui el paga té una renda més elevada o més baixa sinó que es fixa tan sols en la capacitat de compra. És, doncs, un impost regressiu si tenim en compte que les rendes mitjanes dediquen gairebé tota la seva renda al consum mentre que les més altes poden dedicar-la a l'estalvi.¹⁴ A Espanya, els impostos in-

directes –en què també caldria afegir-hi els impostos especials: tabac, alcohol, carburants, etc.– han augmentat 10 punts del 2007 al 2015, i han passat del 36% al 46% del total de la recaptació.¹⁵

Un estudi recent sobre els impostos pagats per les llars espanyoles afirma que: «per al conjunt d'impostos, el tipus mitjà efectiu –el quocient entre els impostos pagats i la renda bruta– creix amb la renda, amb una excepció: el tipus que suporten les llars situades al primer quintil, és a dir, el 20% de les llars més pobres. Aquest grup només és superat pel que suporta el 10% de les llars més riques. Aquesta singularitat es deu fonamentalment al pes dels impostos indirectes (especialment l'IVA) i les cotitzacions socials».¹⁶ Això significa que el 20% de llars amb rendes més baixes –les que estan per sota dels 11.584€ anuals– paguen un 28,2% de la renda en impostos i cotitzacions, una pressió fiscal que disminueix a partir d'aquesta renda i que no es torna a assolir fins que arribem a les rendes de més de 62.447€ en endavant, que corresponen al 10% de les llars més riques. Aquestes arriben a pagar, com a molt, el 33,10%.

I segueix l'informe confirmant el que diem: «Tots els impostos indirectes es comporten de manera regressiva. En el seu conjunt, aquests tributs fan augmentar la desigualtat de la renda de les llars en un 4,02%. Entre els impostos indirectes, és l'IVA el que més contribueix a aquest efecte desigualador. A causa del seu elevat volum recaptatori, aquest impost incrementa la desigualtat de la renda bruta de les llars en un 3,1%».¹⁷

La realitat de l'IVA contrasta amb altres impostos com són l'impost de patrimoni o el de successions i donacions, uns impostos amb una recaptació baixa

però amb un caràcter progressiu molt elevat, ja que afecten tan sols la població més benestant. El 2008 es va eliminar l'impost de patrimoni que es va recuperar parcialment el 2011 amb diferents aplicacions a cada territori, per exemple, en el cas de Catalunya va suposar una caiguda del 72% en la seva recaptació, i en comunitats com ara Madrid l'exempció total del seu pagament. I el 2010 es va eliminar l'impost de successions i donacions restablert parcialment el 2014 amb una pèrdua del 80% en la recaptació en el cas català.¹⁸

Impost de societats

Punt i a part mereix l'impost de societats, el que grava els beneficis de les empreses. En deu anys hem passat de tenir un tipus nominal general que arribava al 35% i un 25% per a petites i mitjanes empreses a abaixar el tipus fins a un 25%, un tipus únic independent de la grandària de l'empresa, amb comptades excepcions. La primera rebaixa la va fer el PSOE, la segona el Partit Popular. En el primer cas amb un programa que tenia com a lema: “Abaixar impostos és d'esquerres”,¹⁹ en el segon cas afirmant que ja que no puja la recaptació efectiva, abaixem els tipus per tal que s'acostin a la recaptació real que tenim.

El resultat ha estat que l'impost de societats ha passat de ser el 21% del total de la recaptació tributària l'any 2007 a només el 13% l'any 2015. El 2007, Espanya recaptava el 4,5% del PIB en impost de societats, en part a causa de la bombolla immobiliària, mentre que el 2015 la recaptació va ser tan sols del 2,3%, una xifra que ens col·locava a la cua d'Europa.²⁰

Així doncs, tot i que els resultats comptables de les empreses ja han tornat a nivells precrisi del 2007, la recaptació per impost de societats ha caigut a la meitat.²¹

Rendes del treball versus rendes del capital. La inequitat de l'IRPF dual

A partir de l'any 2006, a Espanya es va començar a tractar de manera diferenciada la tributació de les rendes del capital –les derivades del rendiment econòmic generat per l'estalvi– de les rendes del treball, els ingressos derivats pel sou que es cobra per una feina. Els tipus nominals, és a dir, el percentatge amb què es graven aquestes rendes són del tot diferents. Actualment, i després de la darrera reforma fiscal, les rendes d'estalvi es graven amb uns tipus que arriben al 21%, mentre que les rendes del treball es graven amb uns tipus màxims del 45%.

Aquesta diferència és una esmena a la totalitat del principi d'equitat del sistema fiscal que hauria de garantir que a igualtat de rendes es tributi exactament per la mateixa quantitat. L'exemple és clar, si jo em trobo el veí a l'ascensor i aquest m'explica que rep cada any 20.000€ pels dividendes generats per una participació empresarial, esperaré que el meu veí pagui els mateixos impostos que jo, que els guanyo pel meu treball. Però, i ho demostren molts estudis, això no és pas d'aquesta manera.²²

Els arguments a favor i en contra del tractament diferenciats de les rendes en funció del seu origen són múltiples, però com afirma A. Durán-Sindreu, «una cosa és un tracte favorable i una altra molt diferent, una fallida substancial de l'equitat. I una diferència de 24,5 punts en els

tipus marginals màxims de les rendes d'estalvi de la resta de tipus de renda és, sens dubte, una fallida injustificada de l'equitat».²³

L'argument que s'esgrimeix de manera majoritària per defensar aquest tractament diferenciats és que hi ha una doble imposició: els rendiments del capital ja han tributat per impost de societats prèviament, però l'actual disseny de vehicles d'inversió en permet ajornar el pagament amb molta facilitat. L'altra raó és que el capital sempre es pot deslocalitzar. Sobre això tornem a A. Durán-Sindreu: «Acceptar aquest argument significa acceptar també una penalització injustificada a les rendes que no es poden fàcilment deslocalitzar, essencialment les rendes del treball».²⁴

Una darrera prova d'inequitat és que mentre les rendes del treball tenen un compliment en les seves declaracions del 100%, és a dir, no hi ha frau fiscal associat, el percentatge mitjà de compliment de les rendes restants, entre les quals les de l'estalvi, oscil·la tan sols entre el 44% i el 55%.²⁵

El colador dels beneficis fiscals

Els beneficis fiscals són un mecanisme legal que permet disminuir la càrrega tributària del contribuent mitjançant exempcions i bonificacions. Aquests beneficis converteixen el sistema fiscal en un formatge *gruyère* ple de forats: la impressió que dona és que el formatge és molt gran, però la quantitat de formatge és menor del que sembla.

Un exemple: invertir en un fons de pensions permet desgravar en el pagament de l'IRPF. Qui surt guanyant amb una mesura com aquesta? Doncs resulta

que el 10% dels contribuents espanyols amb més renda es van beneficiar del 77% de la deducció dels fons de pensions del 2014.

Mentre que les polítiques de despesa –pensem en les rendes mínimes d’inserció– són objecte de constant examen i sospita sobre el seu ús indegut, no existeix, en canvi, un procediment clar i transparent que estableixi els criteris per atorgar beneficis fiscals. Hi ha un cert consens a considerar que seria molt més just eliminar gran part d’aquests beneficis fiscals recaptant més, i després distribuir si cal aquests diners via transferències o ajuts públics que són molt més dirigits i permeten un control més exhaustiu de com s’utilitzen aquests diners.

L’any 2016, pel que fa a l’IRPF, el total de beneficis fiscals va pujar a 14.800 milions d’euros, cosa que representa el 18,6% de la recaptació total de l’IRPF. Respecte a l’impost de Societats, aquests van ser de 3.800 milions d’euros, el 15% de la recaptació total d’aquest impost.²⁶

En resum...

Tot i que la complexitat del sistema fiscal fa que ens hàgim deixat molts elements per analitzar, la conclusió és clara: el darrer cicle econòmic ha dibuixat un sistema fiscal cada vegada menys progressiu amb una gran pressió fiscal per a les classes mitjanes i baixes. Per construir una fiscalitat justa es fa necessària una reforma fiscal profunda que elimini exempcions i bonificacions i que revisi les principals figures impositives per garantir que paga més qui més té.

Sobre aquest escenari clarament local i de gestió estatal hi impacta el vector clau que acaba determinant moltes de

les decisions que es prenen actualment en matèria econòmica: la globalització, la falta d’harmonització fiscal a nivell global i la competència a la baixa, uns elements que veurem a continuació.

2.2 La globalització en l’origen del canvi de cicle

Avui es reconeix el paper que els sistemes fiscals van tenir en la recuperació dels països occidentals després de la Segona Guerra Mundial. El nou contracte social sorgit dels pactes de postguerra, la necessitat de recursos i una sensibilitat solidària, van donar lloc als gloriosos trenta anys de més creixement i redistribució que hem conegut en la història recent. Va ser després de la crisi del petroli i a partir dels anys vuitanta que començà a produir-se una reducció dels tipus impositius, un augment dels impostos indirectes (com l’IVA) de caràcter més regressiu i una disminució dels impostos directes.

Els països de l’OCDE van respondre a la globalització augmentant els impostos per a les classes mitjanes i reduint-los a les empreses i les rendes més altes

---

Però la sotragada més forta dels sistemes fiscals és la que es produeix fruit del que coneixem com a globalització. Els estudis afirmen que, entre els anys 1994 i 2007, els països de l’OCDE van

respondre a la globalització augmentant els impostos per a les classes mitjanes i reduint-los a les empreses i les rendes més altes.²⁷

La impossible harmonització fiscal sense cedir sobirania

S'ha fet ja àmpliament conegut el trilema de Rodrik.²⁸ Dani Rodrik, professor de la Universitat de Harvard, formula la tensió paradoxal que es dona en voler mantenir alhora aquesta tríade: democràcia, globalització econòmica i sobirania dels estats nació. Tots tres elements alhora no poden conuiu. O bé tenim sistemes democràtics basats en la sobirania d'uns estats que regulen i decideixen, i llavors la integració econòmica a nivell global es fa impossible, o bé els estats cedeixen sobirania a ens supra estatals que regulin i marquin les regles del joc de manera democràtica en el nou context de globalització. Però voler mantenir la sobirania dels estats nació en un context de globalització com l'actual dona lloc a una clara pèrdua del control democràtic de les decisions que es prenen per regular-lo. D'això, n'hem vist clars exemples en l'actual crisi política europea.

Sembla, doncs, que en un context de globalització, la via per superar aquest trilema passa per una unió o coordinació fiscal a escala global que permeti unir els tres conceptes. Malauradament, això no és d'aquesta manera.

Cursa fiscal a la baixa

La competència fiscal entre països està donant lloc al que s'ha anomenat "curse fiscal a la baixa" (*race to the bottom*),

en què cada país proposa un marc fiscal més atractiu que el dels seus països competidors per atreure inversions de capital i talent. S'inicia, doncs, una competició que només pot acabar amb tipus impositius nuls i, per tant, amb una desaparició de la recaptació per part de les hisendes públiques en què qui surt beneficiat és tan sols el capital.

En aquesta cursa fiscal hi destaquen dos impostos: l'impost de societats, el que grava els beneficis empresarials, i l'impost a les rendes del capital, el que grava els guanys generats per les inversions de persones físiques. El cas de l'impost de societats és especialment clar: la mitjana dels tipus impositius als anys vuitanta als països de la UE arribava gairebé al 50%. L'any 2000 els països de la UE-28 tenien un tipus mitjà d'impost de societats del 32%, i el 2016 ja era tan sols del 23%. En 10 anys, Espanya ha vist disminuir el tipus impositiu del 35% al 25%. En el cas de la UE, destaca Irlanda, que amb un impost de societats de tan sols el 12,5% s'ha convertit en el camp base de totes les multinacionals tecnològiques que volen operar a Europa.

Tot plegat té una lògica econòmica evident però un resultat certament nefast. Gairebé tots els estudis arriben a la conclusió que una baixada de 10 punts en l'impost de societats genera un augment de les inversions en el país que pot arribar al 33%.²⁹ Davant d'aquesta evidència entrem en una lògica de rebaixes fiscals que l'únic que fa es provocar la disminució de la recaptació per impost de societats a tots els països.

Un altre exemple és el que es va donar després de la votació en referèndum per la sortida de la Gran Bretanya de la UE. Durant unes setmanes es van poder sentir declaracions de ministres d'eco-

nomia de la UE oferint rebaixes fiscals a les entitats financeres amb seu a Londres que volguessin establir-se en un país de la UE. En declaracions a mitjans de comunicació, portaveus de bancs d'inversió arribaven a afirmar de manera cínica: «És pràcticament una subhasta basada a veure quin país dona més avantatges fiscals dins d'un marc regulatori europeu. El problema és com explicar-ho en un context de pujada general d'impostos i retallades de despesa social en aquests mateixos països».³⁰

2.3 Frau fiscal, elusió fiscal i paradisos fiscals

Si hi ha algun element clau en la lluita per una fiscalitat justa és la denúncia tant del frau com de l'elusió fiscal. Però abans cal definir tots dos termes, perquè sovint es fan servir indistintament i hem d'aclarir que no signifiquen el mateix.

Frau fiscal

Per frau fiscal o evasió fiscal entenem tot comportament contrari a la llei que busqui evitar el pagament d'impostos. En bona mesura va lligat al grau d'economia submergida d'un país, és a dir, al conjunt d'intercanvis econòmics que no són declarats a la hisenda pública. En el cas d'Espanya, diferents informes xifren l'economia submergida al voltant del 20% del PIB, del qual es deriva un frau fiscal que ronda entre els 60.000 i els 90.000 milions d'euros anuals. Si mirem el conjunt d'Europa, els països del sud com ara Grècia o Itàlia presenten xifres similars, mentre que països com França

o Alemanya registren una economia submergida de més o menys un 12%.³¹

L'economista de la Universitat de Berkeley Gabriel Zucman calcula que al món circulen 6,3 bilions de dòlars fora del control de les hisendes públiques, l'equivalent al 10% del PIB mundial.³² En un estudi recent estima –pels casos de països desenvolupats i utilitzant les dades de les darreres filtracions de Suïssa o Panamà– que països com ara Suècia, Noruega i Dinamarca tenen un percentatge mitjà d'evasió fiscal situat en el 3% per a tots els grups de renda, però que es dispara a una evasió del 30% quan posem el focus en el 0,01% més ric de la població.³³

El frau fiscal és, per exemple, una de les principals vies per les quals els governs africans perden recursos. El Pannell d'Alt Nivell sobre fluxos financers il·lícits a Àfrica conclouia fa dos anys que aquest continent veu desaparèixer cada any 40.000 milions de dòlars per fluxos financers il·lícits de grans companyies.³⁴ Si aquestes haguessin pagat els impostos corresponents, les agències tributàries nacionals haurien aconseguit uns 6.000 milions de dòlars addicionals.

Elusió fiscal

L'elusió fiscal és un terme més difús i indefinit jurídicament. Per elusió fiscal entenem totes aquelles pràctiques que es duen a terme per pagar el mínim d'impostos possibles sempre dins la legalitat vigent. Aquesta pràctica, aparentment legítima i que difícilment es pot perseguir, es converteix en il·legítima en el moment que s'aprofiten tots aquells forats, clàusules i beneficis fiscals que la llei permet, com també els diferents

règims fiscals a nivell internacional creant complicadíssims entramats societaris, per pagar el mínim d'impostos, o en alguns casos no arribar-ne a pagar cap. Aquestes pràctiques s'han arribat a anomenar "pràctiques d'optimització" o "d'enginyeria fiscal agressiva", i han estat àmpliament denunciades perquè suposen un abús clar de la llei.

L'elusió fiscal és avui en dia la principal batalla de molts països que veuen com els seus ingressos fiscals cauen i que no poden fer res per evitar-ho.

Paradisos fiscals

Tant el frau fiscal com l'elusió són possibles per l'existència dels anomenats paradisos fiscals. De nou es tracta d'un concepte àmpliament utilitzat però que genera moltes controvèrsies. Jurídica-ment, un paradís fiscal ho és sobretot per la seva opacitat, és a dir, és un país amb el qual o bé no hi ha intercanvi d'informació o bé es mantenen en secret els propietaris i els administradors de comp-tes i societats. Una segona raó per considerar que un país és un paradís fiscal és el fet que tingui una tributació baixa o nul·la. Tot i això no existeix unanimitat respecte a la seva definició jurídica. Cada Estat determina la llista de països considerats paradisos fiscals i el règim fiscal que aplicarà a les persones o socie-tats que hi tinguin inversions, però ho fa segons els seus criteris, que moltes vegades responen més a criteris diplomàtics o de relacions comercials que a una ve-ritable voluntat de vetar les pràctiques de frau i d'elusió fiscal o frenar-les.

Moltes vegades, per parlar d'una empresa radicada en un paradís fiscal es parla d'empresa *offshore*, que literal-

ment significaria 'fora de la costa', fent referència al règim fiscal específic del qual gaudeixen gran quantitat d'illes.

En el cas d'Espanya, la inclusió d'un país en la llista de paradisos fiscals depèn de si existeix un conveni de no doble im-posició i de si hi ha intercanvi d'informa-ció. Així doncs, per exemple, tot i que la Comissió Europea considera Panamà un paradís fiscal, aquest va sortir de la llista espanyola l'any 2010 quan Zapatero va excloure'l per la pressió de grans cons-tructores com ara Sacyr o FCC per poder guanyar concursos per a l'ampliació del Canal.

La Comissió Europea ha publicat re-centment una "llista negra" paneuropea de paradisos fiscals, en la qual figuren trenta països o territoris considerats no cooperatius en matèria de lluita contra el frau i l'evasió fiscal.³⁵ Quatre dels paradisos fiscals es troben a Europa: Andorra, Mònaco, Liechtenstein i l'illa de Guernsey, al canal de la Mànega, un territori que depèn del Regne Unit. Són els països que apareixen en almenys deu de les llistes nacionals dels estats mem-bres. La Comissió Europea ha instat tots aquests països a fer un seguit de reformes en matèria tributària i de transparència si volen sortir de la llista definitiva que s'ha previst que serà publicada a finals de l'any 2017. Malauradament, tot i que ja es podia esperar, en aquesta llista no hi apareixen països de baixa tributació o que practiquen l'anomenat *dumping* fiscal com ara Irlanda o Luxemburg. Països que en canvi Oxfam Intermon ha inclòs en el seu informe sobre els 15 paradisos fiscals més agressius.

El recent informe d'Oxfam Intermon, *La il·lusió fiscal*,³⁶ xifrava que 34 de les 35 empreses de l'IBEX 35 tenen seus en paradisos fiscals; en concret 810 sucur-

sals, i que el seu nombre ha augmentat en un 44% del 2012 al 2013. Segons les estadístiques oficials elaborades pel Ministeri d'Economia i Competitivitat, un 26% de la inversió espanyola a l'exterior serien préstecs de les matrius espanyoles a les seves filials.

L'existència de senyors de la guerra, narcotraficants, màfies de tràfic de persones, extorsió, tracta de blanques... només és possible gràcies a l'existència dels paradisos fiscals i a la impossibilitat de perseguir les seves activitats i fiscalitzar-les.

#LuxLeaks, #Panama Papers...

Amb la deslocalització dels seus processos de producció, les empreses multinacionals poden establir aquella part del negoci que més els interessi fiscalment en el país que els resulti més avantatjós. Mitjançant la ja anomenada enginyeria fiscal s'aconsegueix tributar els beneficis al país amb l'impost de societats més baix, traslladar part dels beneficis a la regió on per exemple el registre de patents no tributa, i alhora jugar amb els preus de transferència –els preus de compravenda entre les filials del mateix grup empresarial– segons convingui.

Els entramats societaris de les grans empreses tecnològiques com ara Google, Facebook o Apple van ser els primers que van despertar la sospita de les creixents pràctiques d'elusió fiscal. Ja l'any 2012 es van començar a saber els casos de multinacionals que, establint la seva operativa europea a Irlanda, aconseguien minimitzar la factura fiscal.

El primer gran escàndol en aquesta història recent va ser l'anomenat cas #LuxLeaks destapat el novembre del 2014. La filtració per part d'un emple-

at dels documents de la consultora PricewaterhouseCoopers a Luxemburg va permetre saber que entre l'any 2002 i el 2010 l'Estat va signar acords tancats amb empreses per tal que establissin la seu fiscal en aquell país a canvi de pagar els impostos que mútuament acordessin. Aquesta pràctica és coneguda com a *Tax Rulings*, i permetia establir el que podem anomenar una fiscalitat “a la carta”. D'aquests acords se'n van beneficiar 340 empreses entre les quals hi ha marques tan conegudes com ara Pepsi, IKEA, Deutsche Bank... Aquestes empreses van pagar una mitjana del 2% en impost sobre els beneficis quan el tipus nominal vigent a Luxemburg era del 28%. En aquells moments el primer ministre era Jean Claude Juncker, que presideix la comissió europea des de l'any 2014. El Parlament Europeu va obrir una comissió d'investigació per esclarir els fets. Es calcula que són uns 317 milions d'euros els diners que la resta de països de la UE han deixat d'ingressar per les pràctiques fiscals de Luxemburg entre els anys 2005 i 2016.

El darrer gran escàndol internacional ha estat la famosa filtració dels “Papers de Panamà”, l'abril del 2016, per part d'un consorci de periodistes internacionals. Van sortir a la llum 11 milions de documents del bufet d'advocats Mossack Fonseca que mostraven que personalitats del món social, polític i esportiu tenien empreses amb seu a Panamà. Aquesta filtració va provocar la dimissió del primer ministre islandès i del ministre d'indústria espanyol José Manuel Soria. El dia 3 d'abril, per commemorar l'efemèride, ha estat decretat dia d'acció global contra els paradisos fiscals.³⁷

Diferències en els preus de transferència dins el mateix grup empresarial,

préstecs intragrups en països on el dèficit financer permet desgravar o ajornar el pagament d'impostos; desgravar el pagament de drets per l'ús de la marca dins del mateix grup empresarial o directament entramats societaris en paradisos fiscals són pràctiques habituals en l'economia global que faciliten l'elusió fiscal.

Per tal que això tingui lloc és evident que cal que el legislador manifesti la voluntat de regular permetent aquestes esquerdes dins els sistema fiscal i alhora la connivència i l'ajuda de les grans consultores i bufets que assessoren i acompanyen en el camí per fer-ho possible.³⁸

I Espanya, quin paper té en l'elusió fiscal?

Espanya no només pateix l'impacte de l'existència de paradisos fiscals en les seves arques públiques –un impacte que G. Zucman estima en 144.000 milions d'euros, que els espanyols no declaren i tenen radicats en paradisos fiscals–, sinó que també compta amb productes financers o societaris que permeten l'elusió del pagament d'impostos.

Les SICAV (societats d'inversió de capital variable) són una figura jurídica molt estesa i coneguda al nostre país. Tan sols tributa a l'1%, igual que els fons d'inversió, i s'usa de manera fraudulenta: el 80% de les SICAV tenen menys de 150 accionistes i per tant es consideren

societats de gestió patrimonial més que d'inversió col·lectiva. A més, tot i ser societats, no són controlades per l'Agència Tributària sinó que estan sota tutela de la Comissió Nacional del Mercat de Valors. A finals del 2016 hi havia més de 3.000 societats en forma de SICAV gestionant un patrimoni superior als 32.000 milions d'euros.

Les ETVES (entitats de tinença de valors estrangers) són un dels altres forats negres que fan d'Espanya un petit “paradís fiscal” per a la inversió d'empreses estrangeres. El gran atractiu que presenten és que els dividendes, els beneficis i les plusvàlues estan exempts d'impostos. Amb la seva estructura, els capitals no paguen tributs ni a l'entrada ni a la sortida de l'Estat espanyol pels seus beneficis a l'estranger i, fins i tot, poden rebre ajudes i rebaixes fiscals per les pèrdues declarades. Ja hi ha organitzacions que han denunciat que l'existència de les ETVES comporta que Espanya actuï, *de facto*, com a paradís fiscals a l'hora d'atreure capital estranger.³⁹

Gràcies a una ETVE, per exemple, Vodafone va poder deduir 1.043 milions d'euros en despeses financeres els exercicis del 2003 i del 2004, un fet que li va permetre anotar impostos negatius –és a dir, crèdits fiscals que Hisenda deu a l'empresa– per valor de 210 milions. Però podríem continuar amb Microsoft, Hewlett Packard, Pepsi, Starbucks, Morgan Stanley, etc.⁴⁰

3 RAONS PER UNA FISCALITAT MÉS JUSTA

Com dèiem en el primer capítol, el debat sobre la fonamentació dels impostos té una relació directa amb el model de societat que desitgem. Una societat preocupada per la igualtat i per uns mínims vitals dignes necessitarà unes polítiques públiques i una redistribució de la riquesa en base a un sistema fiscal amb criteris de justícia i progressivitat.

Però no ens podem enganyar, els impostos són una mesura per a la redistribució de la riquesa, la qual, com el seu nom indica, no és voluntària sinó imposada per l'Estat. Aquí sorgeixen inevitablement un seguit de preguntes que ens remetent a una qüestió clau: la fonamentació ètica dels impostos. En societats cada cop més individualistes, en què impera l'atomisme social, caldrà més pedagogia per fer entendre que renunciar a un cert grau de riquesa i de llibertat de disposició econòmica és clau per garantir una societat que permeti viure dignament i sortir al carrer sense por.

D'una banda, els impostos han estat criticats, posats en dubte i denunciats pels sectors més liberals i crítics amb l'Estat, que els consideren un atac a la propietat privada i al mateix temps inoperants pel fet que treuen la riquesa de les mans de qui és més capaç de multiplicar-la; de l'altra, ho són també denun-

ciats pels grups netament anticapitalistes que els consideren un netejador de consciències ja que permet evitar el debat sobre la reproducció del sistema d'extracció de rendes del capital al treball tal com el coneixem.

És cert que no és possible avui pensar en una economia mixta de mercat sense un sistema fiscal que compensi les desigualtats que el sistema mateix genera, però també és cert que les creixents pràctiques de frau i elusió sumades a una dinàmica global de *dumping* fiscal posen en qüestió la capacitat real dels sistemes fiscals per redistribuir la riquesa.

S'obren, doncs, molts interrogants respecte a la fonamentació i la justificació dels impostos: són el millor mecanisme per redistribuir la riquesa? Està justificat el seu caràcter obligatori? Com superar la tensió entre llibertat i compromís impositat?

3.1 Fonamentació ètica dels impostos

Si fem un breu recorregut històric podrem copsar de quina manera ha evolucionat la justificació ètica del pagament d'impostos. Si fem una mirada retrospectiva i ens situem a l'edat antiga, els impostos eren clarament vinculats al jou imposat per l'imperi, que oprimia les comunitats vençudes. Tot i que, per exemple, el poble jueu ja entenia el tribut com una mesura de redistribució de la riquesa: «La finalitat del delme és ajudar el levita, el foraster, la vídua i l'orfe que mengin fins a saciar-se» (Dt 26,11). Probablement, un dels primers debats relatiu a la justícia o la injustícia del tribut el trobem en el famós passatge evangèlic en què els jueus posen a prova Jesús preguntant si cal o no cal satisfer els pagaments al Cèsar, la resposta es va fer famosa: «Doneu al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu» (Mc 12,17). A partir del segle IV, es comença a fonamentar l'obligació tributària com a preu compensatori pels beneficis que l'individu rep de la societat, i ja al segle XIII, el tomisme formula per primera vegada les característiques que un sistema fiscal ha de tenir per considerar-se just: l'impost s'ha de dedicar al bé comú i ha de gravar a qui tingui capacitat d'afrontar-ne el pagament.

Així, el pagament d'impostos es consolida i de fet es converteix en garantia de manteniment de monarquies i absolutismes, i és per això que amb l'entrada a l'edat moderna es va revisant i replantejant la fonamentació ètica dels impostos. Certament, no es pot deslligar el debat ètic sobre els impostos del debat ètic sobre la fonamentació de la propietat privada. El naixement del liberalisme

demana justificar el pagament d'impostos com una garantia de la llibertat i els drets individuals. Així, Rousseau els formula com quelcom voluntari i lliure, una conseqüència més del contracte social lliurement establert, i per tant d'obligat compliment però supeditat a aquest pacte. Adam Smith, per exemple, veu els impostos com el mitjà de garantir la propietat privada i l'administració de la justícia, i sostenir les institucions necessàries per protegir les llibertats individuals que els mateixos interessos individuals no serien capaços de garantir. Tot i això, el corrent liberal és clarament contrari a la utilització dels impostos com a via per engrair l'Estat. Com ja hem dit, no va ser fins després del crac capitalista del 1929 i la Segona Guerra Mundial, que els impostos van passar a ser considerats la via per vehicular el pacte social establert entre capital i treball. De fet, aquesta tesi va ser reforçada pel pensament social cristià, que sosté com a principi el destí universal dels béns i per tant subordinar la propietat privada a la garantia de la resta de drets. Els impostos seran la manera de vehicular aquesta tensió.⁴¹

3.2 La moral fiscal en l'actualitat

Avui en dia la "moral fiscal" és un concepte estudiat i en debat en l'àmbit de les ciències polítiques i la sociologia. S'entén per moral fiscal la disposició al pagament d'impostos per part de ciutadans i empreses. Una moral fiscal baixa significarà una poca disposició al pagament i, per tant, el rebuig i la desafecció davant dels impostos o l'intent d'eludir-ne el pagament. Una moral fiscal alta donarà lloc a una societat responsable que valo-

rarà el sistema impositiu com a una bona via de redistribució de la riquesa i disposada al pagament dels impostos.

La qüestió de la fiscalitat justa
–posar-se d'acord en qui
paga què i en nom de quins
criteris– sempre ha estat
al centre del conflicte polític.

Els recents casos de frau i d'elusió fiscal, com també la manca de recursos per part dels estats, ha donat lloc a canvis en la moral fiscal dels països. En alguns casos com l'espanyol és notori el canvi que s'ha donat entre l'any 2013 i el 2016. El percentatge de ciutadans que consideren que els impostos són necessaris ha passat del 46,7% al 55,6%; ara bé, davant la pregunta de si la societat es beneficia dels impostos, un 63% respon que poc o gens, i la percepció d'un 61% de la població és que paguem massa impostos. Respecte al frau fiscal, el percentatge de població que considera que és molt alt ha passat del 33,8% el 2008 al 66,8%, pràcticament el doble, i el percentatge de persones que consideren que l'Estat fa molt poc en la lluita contra el frau ha passat del 9,9% dels enquestats al 21,6%.⁴²

3.3 Dues mirades recents: Piketty versus Sloterdijk

L'economista francès Thomas Piketty és probablement qui, els darrers anys, ha estat capaç de tornar a posar amb més

força sobre la taula la necessitat de gravar fiscalment la riquesa en el seu conjunt. La de Piketty no és una proposta radical sinó de reforma del capitalisme: «La manca de límits a l'acumulació va conduir, a finals del segle XIX, a solucions radicals. El repte d'avui és donar-hi resposta per vies més pacífiques que la guerra, més eficaces que el comunisme [...]. La qüestió de la fiscalitat justa –posar-se d'acord en qui paga què i en nom de quins criteris– sempre ha estat al centre del conflicte polític».⁴³

Piketty, davant d'una perspectiva global de baix creixement econòmic i una clara distribució desigual a favor del que ell anomena capitalisme patrimonial, proposa un impost anual sobre la riquesa que sigui progressiu i arribi a un màxim d'un 2%, combinat amb un impost sobre la renda amb un tipus màxim que pugui arribar al 80%. Recordem que, per increïble que això pugui semblar, el 1932, quan Roosevelt arribà al poder, la taxa de l'impost sobre els ingressos aplicable als més rics dels Estats Units era del 25%, i va arribar a assolir el 91% el 1941, un nivell que es va aplicar fins al 1964.

Tot i això, Piketty afirma: «Vull ser optimista, ja que els fonaments econòmics i democràtics empenyen cap a una fiscalitat progressiva sobre el patrimoni. Si es vol seguir tenint una classe mitjana patrimonial i un accés al patrimoni per a la gent partint de zero, cal un sistema fiscal que els doni una oportunitat».⁴⁴ En la seva opinió, si volem que el capitalisme no s'engoleixi a ell mateix, no hi ha una altra solució que aquesta.

A les antípodes d'aquest economista trobem el filòsof alemany Peter Sloterdijk, que postula que s'ha arribat a un carreró sense sortida en la capacitat de recaptació dels estats. La seva és una vi-

sió que s'incardina en el corrent del que s'ha anomenat "l'economia del regal". Proposa que en una societat democràtica no té sentit la coacció i la recaptació impositiva forçada, i, en conseqüència, genera un sentiment de culpabilitat i deute del contribuent amb l'Estat, un contribuent que se sent sota sospita constant d'estar fent alguna cosa malament. I per tant reclama un sistema fiscal voluntari que vagi acompanyat d'una revolució cultural.⁴⁵ Proposa traslladar l'actual pulsio insaciable de control i possessió que domina avui l'home, l'*eros*, per un sentiment molt més noble que el podria substituir, el *thymos*: l'orgull i la valentia de qui s'entrega lliurement.

Sloterdijk basa la seva conjectura en l'actitud de grans mecenes —com és el cas del fundador de Microsoft Bill Gates o de l'espanyol Amancio Ortega—, els quals, arribats a un cert nivell de riquesa, se senten impulsats a donar i se senten orgullosos de fer-ho. El mateix Piketty davant propostes com aquestes afirma: «La generositat privada? Sovint, les persones que donen a fundacions en mantenen el control. No n'hi ha prou amb dir-ne al seu interès privat "interès general" perquè ho sigui».⁴⁶ Les crítiques a aquesta proposta són evidents per clarament ingènues, però probablement Sloterdijk l'encerta quan certifica que l'esgotament fiscal de les classes mitjanes i la impossibilitat d'aconseguir que les persones més riques paguin el que els toca obliga a portar el debat i la lluita política a nous terrenys que ens permetin sortir de l'atzucac actual.

Com afirma el filòsof S. Zizek recollint el pensament d'ambdós autors, plana en aquests dos plantejaments una premissa comuna, i és que cal mantenir com sigui la maquinària capitalista

pel fet que és l'única manera eficient de produir riquesa, i alhora cal corregir la desigualtat. El problema recau en el fet que totes dues solucions per fer front a aquesta anomia, tant una regulació estatal directa i massiva a través d'impostos elevats com aportacions voluntàries dels més rics de la nostra societat, són propostes utòpiques en el sentit més literal del terme. La primera proposta demana un govern mundial amb poder i autoritat per imposar una mesura així, la segona proposta sembla oblidar que la força que mou el capitalisme és la competitivitat, és a dir, que uns guanyin i d'altres perdin, i la generositat hi té poca cabuda si no és que afecta només les escorialles. L'autèntic utopisme, doncs, segons Zizek, és continuar insistint en «imaginar el capitalisme global tal com el coneixem avui».⁴⁷

3.4 Fiscalitat, fi del treball i renda bàsica

Probablement, el que més ens obligarà a replantejar-nos els sistemes fiscals serà l'actual perspectiva d'atur estructural i desaparició de llocs de treball arran de l'anomenada quarta revolució industrial o revolució digital. No són poques les veus que han parlat de posar un impost als robots que compensi l'eliminació de llocs de treball. Si entenem els robots com a capital instal·lat de l'empresa aquesta reclamació no deixa de suposar un aprofundiment i una millora en la imposició a les rendes del capital i els beneficis empresarials.

El cert és que, en la dinàmica econòmica actual, el pes de les rendes del capital és cada cop més gran davant la

participació en les economies avançades de les rendes del treball. Això obliga a solucions innovadores, ja que les rendes del capital escapen fàcilment del control tributari. És a l'hora de plantejar la necessitat de garantir un mínim vital digne i fer efectius uns drets independentment de la capacitat d'inserció en el mercat laboral, on es dibuixa com a cabdal la proposta de la renda bàsica universal, o bé, en les seves versions no universalistes i condicionades, les rendes mínimes d'inserció o rendes de ciutadania. Ara bé, totes les propostes actuals de finançament de la renda bàsica universal passen per

una reforma fiscal amb uns tipus impositius tan elevats que es fan molt difícils de defensar políticament si tenim en compte la desafecció que genera qualsevol pujada d'impostos. Sense resoldre, però, l'actual dificultat per fer pagar impostos al capital i als beneficis empresarials, per molt que fem l'actual sistema realment progressiu i n'augmentem els tipus, no podrem fer front a una proposta com aquesta. Tanmateix, aquest és un debat que ja ha arribat, que ens cal abordar amb tota la seriositat i energia possible, i del qual el sistema fiscal no en pot quedar al marge.

4 PROPOSTES PER AVANÇAR CAP A UNA FISCALITAT MÉS JUSTA

Arribats en aquest punt podem atrevir-nos a afirmar que la lluita per una fiscalitat justa avui és imprescindible, tant per assegurar el correcte desenvolupament dels països del sud global com per garantir que l'estancament o el decreixement de les economies més desenvolupades no es doni aprofundint en l'abisme de desigualtat que ja existeix.

Per això és imprescindible posar al dia les propostes que ho han de fer possible, d'una banda actualitzant les demandes històriques recurrents dels moviments socials i de l'altra proposant de manera creativa respostes a les mancances fiscals que han aflorat en el context de la globalització.

4.1 Fer tributar la riquesa

El primer dels grans reptes a afrontar és trobar la manera de gravar els beneficis generats pel capital i l'acumulació de riquesa. En un món global el capital s'esmuny i troba sempre la manera d'evitar el pagament d'impostos. Això ha provocat que tant l'intent de gravar-ne el rendiment com l'intent de gravar directament

el patrimoni hagi fracassat en les seves formes actuals.

Com hem vist en el capítol anterior, la proposta més ambiciosa és la que fa Piketty amb la implementació d'un impost a la riquesa global, que demana com a imprescindible un nivell de coordinació molt elevat entre estats. Un impost d'aquest tipus hauria d'anar acompanyat d'un registre de patrimoni a nivell global: «Durant la Revolució francesa, el sistema d'impostos sobre béns immobles i de dret de successió, i la creació del cadastre, van ser una manera d'enregistrar les propietats, d'instituir el dret de propietat, de fer-lo respectar públicament [...]. En el capitalisme financer global d'avui en dia, no hi ha cadastre financer mundial, ni tan sols de la Unió Europea. El president de la República francesa ignora si el seu ministre de Finances té un compte a

Suïssa [...]. Aquesta situació d'extrema opacitat no és sana ni per a la democràcia ni per a la regulació financera».⁴⁸

L'impost al patrimoni o a la riquesa ha estat eliminat de manera successiva als diferents països europeus, i actualment tan sols és efectiu a Noruega i a França. A Espanya es va eliminar l'any 2010 tot i que s'ha recuperat amb caràcter temporal.

Però de fet es van donant experiments fiscals locals que són interessants de remarcar, i que en el cas de Guipúscoa és significatiu. L'any 2013 va entrar en vigor un nou impost⁴⁹ sobre la riquesa i les grans fortunes amb l'objectiu d'evitar l'elusió que s'estava produint en el pagament de l'impost de patrimoni. Es tracta d'una proposta amb tres característiques concretes: primer, reduir el tipus impositiu màxim del 2,5% a un tipus de l'1%; segon, ampliar la base de cotització en eliminar l'anomenat escut fiscal, i tercer, eliminar les exempcions en el pagament de l'impost per empreses familiars i convertir-les en bonificacions. Per què és una bona mesura? Perquè busca ampliar la base de contribució, és a dir, no permetre que hi hagi patrimoni que no entri en el pagament de l'impost; així, en canviar les exempcions per les bonificacions s'aconsegueix un efecte censal: es coneix el patrimoni real existent en el territori; permet evitar el greuge que es dona entre petites empreses realment familiars i grans multinacionals que figuren com a tals però que en realitat juguen en una altra lliga (aquest podria ser el cas d'El Corte Inglés o d'Inditex).

Aquest impost ha afectat tan sols 7.818 persones, l'1,1% de la població de Guipúscoa, amb patrimonis superiors al milió d'euros; entre aquests el 2% (és a dir 155 persones) tenen fortunes superiors als 10 milions d'euros i acumulen

un 20% de la riquesa declarada en tot l'Estat espanyol. La recaptació amb el canvi ha estat gairebé del doble, mentre que ha augmentat en poc més de mil el nombre de declarants de l'impost.

Un element que cal tenir en compte en aquesta proposta és que permet desmentir l'amenaça de la fuga de capitals. Tan sols 49 contribuents a qui tocava pagar l'impost van canviar de domicili, dels quals la meitat havia de pagar menys amb la nova definició de l'impost, per tant no es pot deduir que marxessin per excés de pressió fiscal. La informació és remarcable tenint en compte que la competència, pel que fa a l'impost de Patrimoni, és ferrotge: la comunitat de Madrid aplica una exempció total. Tot i l'èxit de la proposta a nivell de recaptació, l'impost es va eliminar l'any 2015 amb el canvi de correlació de forces polítiques.

Una altra proposta aprovada recentment a Catalunya és un impost que ha d'afectar «els actius no productius de les empreses». Busca abordar la problemàtica del frau vinculat al patrimoni personal que s'amaga sota la propietat de les empreses.

4.2 Impostos i economia especulativa

L'impost a les transaccions financeres internacionals (ITF), conegut també com a taxa Tobin, és potser una de les propostes més antigues de la lluita per una fiscalitat justa. L'any 1972 l'economista i premi Nobel James Tobin proposà un impost que gravés les transaccions en els canvis de moneda per posar obstacles a l'excessiva mobilitat de capitals. Durant els anys noranta va ser una proposta

reivindicada amb força per entitats com ara ATTAC,⁵⁰ no amb l'objectiu de recaptar molts diners sinó amb la voluntat de frenar i desincentivar l'especulació financera, i que a més millorava l'eficiència del mercat financer mateix. Essent una proposta àmpliament exigida per la societat civil, no va ser posada seriosament sobre la taula fins a la crisi financera global de l'any 2008. La proposta consistia en un petitíssim impost del 0,05% a les transaccions financeres especulatives que hauria de permetre dedicar fins a 400.000 milions de dòlars a la lluita contra la pobresa i l'adaptació al canvi climàtic.

L'any 2011 es va aprovar un projecte de directiva a la Unió Europea que concretava la proposta en un 0,1% de les compravendes d'accions i en un 0,01% dels derivats amb una previsió d'ingressos de 35.000 milions d'euros per Europa. Davant la falta d'unanimitat (s'hi van oposar països com ara Luxemburg o la Gran Bretanya) es va endegar un mecanisme de cooperació reforçada que hauria d'haver permès aplicar l'impost a almenys deu països de la UE a partir del 2014.⁵¹ La proposta torna a entrar a debat en cada reunió de l'Ecofin, és a dir en la trobada dels ministres d'economia dels països europeus, i el més calent segueix a l'aigüera. No s'espera que s'apliqui fins al 2018 segons les darreres declaracions, per bé que països com Itàlia o França ja han començat a implementar-la.

4.3 La necessària harmonització de l'impost de societats

Certament, si en algun camp s'ha avançat més els darrers anys ha estat en el de

les propostes per harmonitzar l'impost de societats. L'any 2013 l'OCDE va presentar el projecte BEPS, amb l'objectiu de coordinar la definició de l'impost de societats a tots els seus països perquè les empreses multinacionals no poguessin aprofitar les diferències en les legislacions vigents en cada lloc per fer disminuir la base sobre la qual s'aplica el que haurien de pagar en concepte d'impost de societats.

Aquest projecte ha tingut la seva translació a nivell europeu sota el lideratge de la Comissió Europea, que de moment ha establert dues propostes: d'una banda el projecte BICIS ja definit l'any 2011 i recuperat el 2016 amb l'objectiu de tenir una normativa única a nivell europeu sobre l'impost de societats; de l'altra l'establiment d'un informe obligatori anomenat *Country-by-country report* (informe país per país) que les empreses amb més de 750 milions d'euros de facturació han de presentar a les hisendes estatals especificant la facturació, els empleats, els beneficis i els impostos pagats no de manera consolidada, sinó desglossat per cada país. Aquesta informació és clau per poder descobrir possibles fuites fiscals i vies d'elusió.

És una bona notícia, sens dubte, i cal avançar en aquesta línia si es vol fer front a la sagnia que pateix l'impost de societats arreu del món. Tot i això el seu desenvolupament és molt lent, i presenta dues mancances importants: d'una banda la informació que presenten les empreses en l'informe país per país no serà de domini públic; de l'altra, s'ha desestimat del tot l'establiment d'un tipus impositiu únic a nivell europeu, fet que permetrà que cada país estableixi quan vol que les empreses paguin, sense posar, com seria desitjable, almenys un pall mínim.

4.4 La lluita contra el frau fiscal i la fi dels paradisos fiscals

Cal una gran determinació política en la lluita contra el frau fiscal, i els agents actuals no en tenen. Es fa evident la necessitat, per exemple, d'un informe oficial sobre l'impacte que se'n detecta. No pot ser que un país com ara Espanya no disposi d'un informe oficial amb indicadors d'avaluació del frau fiscal i de l'impacte que té en la nostra economia. Sabem que no serien xifres exactes, que parlem d'estimacions i d'aproximacions estadístiques, però si no hi ha voluntat política per elaborar un bon diagnòstic menys n'hi haurà per combatre el frau. Una bona mesura seria el càlcul del Tax Gap, un indicador de les diferències entre el que s'hauria d'estar recaptant segons la definició de la llei i el que realment s'acaba recaptant.

El segon element clau és dotar de més recursos les agències tributàries. Espanya se situa a la cua d'Europa amb 26.231 treballadors, un per a cada 2.081 habitants, la meitat de països com per exemple Portugal, Àustria o Finlàndia, i tres o quatre vegades menys que països com ara Alemanya, Bèlgica, Polònia o la República Txeca.⁵² L'agència tributària espanyola fa aproximadament unes 100.000 actuacions l'any que li comporten 10.000 milions d'euros. L'ONFI (Oficina de Fiscalitat Internacional de l'Agència) va fer 200 actuacions en grans corporacions que van permetre fer aflorar 1.300 milions d'euros més de base imposable d'aquestes empreses. És necessari dedicar més cosos fiscals a seguir de prop els moviments de les grans fortunes i empreses internacionals, i no només el petit defraudador.

Però res d'això tindrà sentit si no aconseguim acabar d'una vegada per

sempre amb els paradisos fiscals. La iniciativa de la comissió europea d'establir una llista europea de paradisos fiscals és una bona notícia, però no serà suficient si països com ara Holanda o Luxemburg no hi figuren. A més, el 2017 ha de ser l'any en què es posi fi al secret bancari dins la Unió. Luxemburg i Àustria, els únics països que encara mantienien el secret, van cedir davant la resta dels estats membres per implementar aquest sistema d'intercanvi d'informació fiscal automàtica, que ja inclou 54 països de l'OCDE.

La presència d'empreses en paradisos fiscals significa un greuge per a les que es comporten amb sentit de responsabilitat fiscal.

Caldria, però, ser més contundent, i potser, com proposa Zucman, establir un tracte diferent als intercanvis comercials amb aquests països, imposant taxes o aranzels equivalents a la pèrdua econòmica que els seus sistemes fiscals generen.

Zones lliures de paradisos fiscals

Una altra iniciativa relacionada amb el punt anterior és l'anomenada "zones lliures" de paradisos fiscals,⁵² que busca limitar la relació de l'administració amb empreses que operin en paradisos fiscals. L'objectiu és incidir en la contractació pública, que suposa un 25% de l'economia del país, per evitar la contractació d'empreses que actuïn de manera fraudulenta en paradisos fiscals. Les raons

són evidents: la presència d'empreses en paradisos fiscals significa un greuge per a la resta d'empreses que, al contrari, es comporten amb sentit de responsabilitat fiscal, i això pel fet que permet presentar preus més baixos als concursos considerant l'estalvi fiscal de què gaudeixen, i per tant és clar que no s'hi pot competir en igualtat de condicions.

En aquests moments ja s'han declarat lliures de paradisos fiscals més de seixanta ciutats a tot l'Estat espanyol, i ciutats com Barcelona ja han començat a introduir canvis en els plecs de contractació pública. El que es pot fer actualment, dins el marc de l'actual llei de contractació pública, és obligar les empreses a presentar la informació dels paradisos fiscals en els quals opera. En cas que la informació no sigui veraç, es podria rescindir el contracte sense perjudici econòmic per a l'Ajuntament.

Es fa evident, però, que caldria anar més enllà i modificar les directives europees per incorporar criteris de responsabilitat fiscal de les empreses en el marc de la contractació pública a tot Europa.

4.5 La importància d'una bona pedagogia fiscal

Probablement, el més important de tot plegat és la dimensió moral d'aquest debat. Una veritable aposta per una fiscalitat justa demana primer de tot aixecar la moral fiscal de les nostres societats. Els casos de corrupció, juntament amb els escàndols de frau i d'elusió vinculats a grans empreses i a personalitats mediàtiques generen una gran desafecció. Si a

això hi sumem pràctiques polítiques com ara són les amnisties fiscals, on s'obre la porta a defraudadors fent *tabula rasa* sense demanar cap contrapartida sinó facilitar que paguin menys del que haurien pagat si haguessin fet bé les coses, el missatge que es dona és clar: el sistema fiscal té una doble vara de mesura, per als rics i per als altres.

Aquests tipus de greuges són els que generen cada cop més desafecció, ens allunyen d'una cultura fiscal responsable i són el gran desinhibidor del pagament d'impostos per part de la societat civil.

Els casos són múltiples, des del frau fiscal perpetrat per futbolistes com ara Messi o Cristiano Ronaldo fins a esportistes que han establert la seva seva fiscal a Andorra; i polítics o economistes de referència, descoberts amb comptes en paradisos fiscals com ara Rodrigo Rato o Emilio Botín, i encara tants d'altres.

Probablement això implicarà endurir els codis penals eliminant la prescripció als cinc anys del delictes fiscal, eliminar les excuses absolutòries o bé ordenant nous delictes vinculats a l'oferiment per part d'assessors al mercat de serveis idonis per a la defraudació tributària. Necessitem més exemplaritat pública per fer entendre que el sistema fiscal és central en el nostre Estat de dret.

Alhora, una bona educació cívica i ciutadana passa per formar els nostres nens i joves per tal que sàpiguen el cost que tenen els serveis de què gaudeixen, per exemple la sanitat i l'educació. Cal inculcar, ja a l'escola, els principis de responsabilitat i de justícia fiscal a través d'una bona formació que transmeti que pagar impostos és un dels deures més alts que tenim amb la nostra societat.

5 CONCLUSIÓ

Al llarg d'aquest quadern, s'han donat arguments que volen posar en evidència la necessitat i alhora la dificultat d'assolir avui una fiscalitat justa. Defensar avui els sistemes fiscals davant de tanta corrupció sistèmica, egoisme institucionalitzat i en una dinàmica del "campi qui pugui" es fa realment difícil. És per això que he cregut adient acabar amb una carta que un amic em va fer arribar ara fa un any, i que és una crida a la responsabilitat i al gran valor que tenen els impostos:

«Fa uns deu dies va desaparèixer en Martí, un cosí meu, mentre pescava a la Costa Brava. En Martí era una persona alegre i compromesa. La tristesa de la seva desaparició no cal descriure-la, tothom se la pot imaginar.

Durant una setmana sencera, bombers, mossos, salvament marítim i guàrdia civil van participar, infructuosament, amb tot de mitjans tècnics i humans en la seva recerca. Més enllà de la professionalitat de la seva feina i de l'empatia que van mostrar amb la família, la seva actuació va costar una gran quantitat de diners públics.

Me n'alegro molt de viure en una societat on, en algun moment de la seva història, la gent es va posar d'acord en la

idea que algunes coses, no pas poques, era millor afrontar-les i pagar-les de manera col·lectiva i que tothom se'n beneficiés amb independència dels recursos aportats. I que el Martí o qualsevol altra persona pogués rebre l'atenció de la societat sencera en un moment com aquest.

Penseu-hi la propera vegada que us toqui pagar l'IRPF, la propera vegada que algú us suggereixi de fer una factura sense IVA, o que us vingui la temptació de demanar-la, la propera vegada que hagueu de contractar algú a la vostra empresa, etc. Penseu-hi.

Ja sabem que hi ha persones que des de l'administració d'allò públic fiquen mà a la caixa, que es malbaraten molts recursos, que hi ha multinacionals que

practiquen una refinada i legal elusió fiscal... Però nosaltres, els que volem una societat cohesionada, solidària, digna de ser dita humana, no podem caure al parany de ser com ells.

Me n'alegro de viure en una societat que aposta per la redistribució de la riquesa. Amb imperfeccions de tota mena, si voleu, d'acord. Però per això el cas d'en Martí és important, perquè no hi va participar cap mútua, ni concert, ni copagaments, ni res de res. El 99% de la gent no es podria pagar de la seva butxaca el cost d'aquesta operació.

Acabo. I ho vull fer donant-vos les gràcies a tots, a tots els qui heu fet possible, amb els vostres impostos, que s'hagi fet tot i més per trobar en Martí. Fins sempre, Martí».

Quantes històries com aquestes es podrien explicar cada dia des d'àmbits tan diferents com la sanitat, l'educació, les emergències, l'atenció social, el transport... Així, quan parlem d'impostos parlem de seguir fent possibles totes aquestes històries.

Certament l'aposta per una fiscalitat justa avui no serà possible si no ens dotem d'arguments alhora que articulem moviments de pressió ciutadana, realitzem un intens treball de pedagogia i educació en matèria fiscal i sobretot exigim als estats i administracions mesures valentes per liderar l'aposta global per un model fiscal just arreu. Caldrà, com altres vegades en la història, anar més enllà d'allò que és legal avui i acostar la legalitat a allò que és legítim i ètic.

1. CAMACHO, Ildelfonso (1989). *Pagar els impostos...?* Barcelona: Cristianisme i Justícia. Quaderns, núm. 36.
2. José Luis Rodríguez Zapatero va arribar a afirmar que abaixar impostos era ser d'esquerres. «Bajar los impuestos es de izquierdas». *El País*, 16 de maig de 2003.
3. INE. **Indicadores económicos y financieros**.
4. MATEOS, Oscar, PÉREZ ALCALÁ Gabriel - Fundación FOESSA (2013). *¿Hemos vivido por encima de nuestras posibilidades? Desigualdad y derechos sociales*. Análisis y perspectivas, 2013.
5. CONDE-RUIZ, José Ignacio *et al.* (10 de gener de 2017). **Los ingresos públicos en España**. Fedea Policy Papers.
6. ALBOAN (2013). *Política fiscal y Derechos Humanos*. Octubre 2013. Consulta a las organizaciones de la sociedad civil española.
7. ZUBIRI, Ignacio (2014). «Una evaluación del sistema fiscal español y las reformas necesarias». *Razón y fe*, 2014, t. 269, núm. 1384.
8. **Quin sistema fiscal és just i viable en una conjuntura com l'actual?** Tertúlia organitzada per Cristianisme i Justícia el mes de febrer del 2012. Intervenció de Maite Vilalta, professora d'Hisenda pública de la Universitat de Barcelona.
9. **NACIONES UNIDAS**.
10. STIGLITZ, Joseph E. (2012). *El precio de la desigualdad: el 1% de la población tiene lo que el 99% necesita*. Madrid: Taurus.
11. CAPGEMINI i RBC WEALTH MANAGEMENT (ed.) (2015). *Informe Anual de la Riqueza en el Mundo*.
12. *El País* segons dades de la CNMV.
13. *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*. FMI (juny del 2015).
14. Aquest és alhora un argument a tenir en compte quan s'afirma moltes vegades a la lleugera que els immigrants o qui treballa en l'economia submergida (no per caprici sinó perquè no té més remei), no paga impostos. Com a mínim paga els impostos de l'IVA que s'apliquen al consum que realitza. Hi ha nombrosos estudis que certifiquen que les persones migrants aporten més del que reben en ajudes socials.
15. Informes anuals de recaptació tributària de l'AEAT.
16. LÓPEZ LABORDA, J.; MARÍN, C.; ONRUBIA, J. (2016). «Observatorio sobre el Reparto de los impuestos entre los hogares españoles». *Estudios sobre la Economía Española, 2016/21*. Madrid: FEDEA.
17. *Ibid.*
18. PLATAFORMA PER UNA FISCALITAT JUSTA (maig del 2014). «Fiscalitat justa. El cas a Catalunya».
19. Vegeu nota 2.
20. Vegeu nota 5.
21. AUTORIDAD INDEPENDIENTE DE RESPONSABILIDAD FISCAL. *Informe sobre el cumplimiento esperado de los objetivos de estabilidad presupuestaria, deuda pública y regla de gasto 2016 de las AAPP*.
22. DÍAZ, Carlos (UE), ONRUBIA, Jorge (UCM) (2014). «Inequidad horizontal en el IRPF dual español». *Estudios sobre la economía española*. FEDEA.
23. DURÁN-SINDREU BUXADÉ, Antoni. (2016). *Reflexiones y alternativas en torno a un modelo fiscal agotado*. Reial Acadèmia Europea de Doctors, febrer del 2016.
24. *Ibid.*
25. DOMÍNGUEZ BARRERO, Félix; LÓPEZ LABORDA, Julio; RODRIGO SAUCO, Fernando (2015). «"El hueco que deja el diablo": Una estimación del fraude en el IRPF con microdatos tributarios». *Revista de economía aplicada*, núm. 68.
26. Vegeu nota 5.
27. EGGER, Peter; NIGAI, Sergey; STRECKER, Nora (maig del 2016). *The impact of globalization on tax structures in OECD countries*. CEPR - Centre for Economic Policy Research.
28. RODRIK, Dani (2012). *La paradoja de la globalización: democracia y el futuro de la economía mundial*. Barcelona: Antoni Bosch Editor.

- nomia mundial*. Barcelona: Antoni Bosch Editor.
29. RUUD DE MOOIJ, Sjef Ederveen (2001). [Taxation and Foreign Direct Investment: A Synthesis of Empirical Research](#). Munic: CESifo Working Papers.
  30. «Guindos ofrece bajos impuestos a los “big banks” de la City para traerlos a España». *El Confidencial*, 9 de desembre de 2016.
  31. GESTHA-URV (2014). *La economía sumergida pasa factura. El avance del fraude en España durante la crisis*.
  32. ZUCMAN, Gabriel (2014). *La riqueza oculta de las naciones*. Barcelona: Ediciones Pasado y Presente.
  33. ALSTADSÆTER, Annette (Norwegian University of Life Sciences); JOHANNESSEN, Niels (University of Copenhagen); ZUCMAN; Gabriel (UC Berkeley and NBER) (2017). [Tax Evasion and Inequality](#), 28 de maig de 2017.
  34. MACÍAS, Iñigo (2015). «Las termitas fiscales que saquean el continente africano». [Africaye.org](#), 15 de juny de 2015.
  35. EUROPEAN COMMISSION (2016). *Tax good governance in the world as seen by EU countries*.
  36. OXFAM INTERMON (març del 2015). *La il·lusió fiscal*.
  37. Dia d'acció global per l'abolició dels paradisos fiscals ([Manifest](#)).
  38. Resulta escandalós veure amb quina facilitat s'anuncien ofertes per a la creació d'empreses en països considerats paradisos fiscals. Per exemple: www.paraisos-fiscales.org/
  39. EURODAD (European Network on debt and development) (2014). [Hidden Profits: The EU's role in supporting an unjust global tax system](#).
  40. Tots aquests casos han estat investigats i descrits pel periodista Marc Font: «Deu transnacionals que utilitzen l'Estat espanyol com a paradís fiscal», *El Crític*, 28 de gener de 2015.
  41. Una explicació detallada i exhaustiva de l'evolució històrica de l'ètica fiscal es pot trobar a HIGUERA UDÍAS, Gonzalo, sj (1982). *Ética fiscal*. Madrid: BAC.
  42. [Baròmetre del CIS](#). 20 de juliol del 2016.
  43. Entrevista a Thomas Piketty (I): «[La desigualdad y los peligros del capitalismo patrimonial](#)».
  44. *Ibid*.
  45. SLOTERDIJK, Peter (2014). *Fiscalidad voluntaria y responsabilidad ciudadana*. Madrid: Siruela.
  46. Vegeu nota 43.
  47. ZIZEK, Slavoj (2016). *Problemas en el paraíso. Del fin de la historia al fin del capitalismo*. Barcelona: Anagrama.
  48. Entrevista a Thomas Piketty (II): «[La fiscalitat justa, centre del conflicte polític](#)».
  49. Diputació Foral de Gipuzkoa (2015). *Nuevas propuestas para la tributación de la riqueza en Europa*.
  50. FUERTES ESTEBAN, Antonio (15 d'octubre de 2014). «[La Tasa Tobin y la Res Publica](#)». ATTAC.
  51. COMISSIÓ EUROPEA. [Taxation of the financial sector](#) (consultat el 26 de maig de 2017).
  52. [Tax Administration 2015](#). Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. 2015.
  53. Vegeu: [Zones lliures de paradisos fiscals](#).

QÜESTIONS PER A LA REFLEXIÓ

---

1. El quadern descriu dos models de societat, un basat solament en la responsabilitat individual, i l'altre, en la responsabilitat col·lectiva. Quins avantatges, límits i inconvenients veus en cadascun d'ells? Quines dificultats observes al teu entorn per donar suport avui a projectes de responsabilitat col·lectiva?
2. Tots tenim experiència de pagar impostos però potser no en som molt conscients. Saps quants impostos has pagat el darrer any? I quant representen sobre el total dels teus ingressos, patrimoni o consum?
3. Alhora tampoc som massa conscients del cost dels serveis públics que utilitzem. Repassa el teu dia a dia i pregunta't: quantes de les coses que avui has fet han estat possibles gràcies a algun servei públic? Saps quin és el seu cost real? N'eres conscient abans de fer-te aquesta reflexió?
4. Al llarg del quadern es parla de diferents impostos: sobre el treball, sobre el capital, sobre el consum, sobre el patrimoni, sobre les herències, etc. Et sembla que tots són igualment justificables? Quins creus que responen més a criteris de solidaritat? Quins menys?
5. La lluita per una fiscalitat justa avui passa per una pressió ciutadana forta que reclami acabar amb els paradisos fiscals o més coordinació fiscal a nivell global. Tot i això, a vegades, aquesta és una demanda abstracta lluny de les nostres implicacions diàries. T'has plantejat vincular-te a algun moviment de justícia fiscal o de lluita contra les desigualtats del teu territori? Potser pots començar impulsant al teu municipi la campanya "Zones Lliures de Paradisos Fiscals". Entra a www.fiscalitatjusta.cat/zoneslliures i informa-te'n.
6. Recorda una història com la d'en Martí que ens ajudi a fer pedagogia de la importància d'una fiscalitat justa. Escriu-la i envia-la a info@fespinal.com, i la publicarem al nostre bloc.

Cristianisme i Justícia (Fundació Lluís Espinal) és un Centre d'Estudis creat el 1981, promogut per la Companyia de Jesús de Catalunya. Agrupa un equip de professors universitaris i especialistes en teologia i en diverses ciències socials i humanes interessats pel cada cop més indispensable diàleg fe-cultura-justícia.

Els **Quaderns Cristianisme i Justícia (CJ)** presenten reflexions dels seminaris de l'equip del centre i treballs dels seus membres i col·laboradors. Podeu descarregar-los a: www.cristianismejusticia.net/quaderns

Darrers títols:

191. J. SOLS LUCIA, *Les raons d'Ellacuría*; 192. X. ALEGRE, J. I. GONZÁLEZ FAUS, J. MARTÍNEZ GORDO, A. TORRES QUEIRUGA, *Refer la vida. Divorci, acollida i comunió*; 193. O. MATEOS, *De la «tragèdia» al «miracle»?;* 194. CRISTIANISME I JUSTÍCIA, *La causa dels pobres, causa de Déu*; 195. J. LAGUNA, *Trepitjar la lluna. Escatologia i política*; 196. M. GONZÁLEZ MARTÍN, *De l'hostilitat a l'hospitalitat*; 197. J. FLAQUER, *Islam. La mitja lluna... creixent*; 198. CRISTIANISME I JUSTÍCIA, TERESA CRESPO (ed.), *El treball: present i futur*; 199. C. M. TEMPORELLI, *Amigues de Déu, profetes del poble*; 200. DIVERSOS AUTORS, *Noves fronteres, un mateix compromís*; 201. J. I. GONZÁLEZ FAUS, *Inhumans i infrahumans*; 202. J. CARRERA, L. PUIG, *Cap a una ecologia integral*; 203. J. SANZ, *Com pensar el canvi avui*; 204. J. BOTEY, *A 500 anys de la Reforma protestant*; 205. X. CASANOVAS, *Fiscalitat justa, una lluita global*

La **Col·lecció Virtual** està formada per quaderns que, per la seva extensió, format o estil, no hem editat en paper però que tenen el mateix rigor, sentit i missió que els **Quaderns Cristianisme i Justícia (CJ)**. Podeu descarregar-los a: www.cristianismejusticia.net/virtual

Darrers títols:

6. J. RENAU, *Un salari que correspongui a la dignitat humana i al bé comú*; 7. J. L. IRIBERRI, *Deu barques varades a la platja*; 8. D. MOLLÀ, *Reflexions sobre «espiritualitat del treball» en temps de precarietat*; 9. A. ARES MATEOS, *Immigració i noves cruïlles. Com ser profeta en un món divers*; 10. DDAA, *Què ens hi juguem? Reflexions per a un any electoral*; 11. J. I. GONZÁLEZ FAUS, *Romeros d'Amèrica*; 12. P. TORRES, *Recés a la ciutat*

Tiratge: 46.000 exemplars

N. 205, setembre del 2017

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns CJ.
Si desitgeu rebre'ls, demaneu-los a:

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - Tel. 93 317 23 38
info@fespinal.com - www.cristianismejusticia.net

cristianismejusticia

cijusticia

CristianismeiJusticia